

Folketingets Ombudsmands inspektioner – specielt på Færøerne

English Summary

Head of department and inspections of the Danish Ombudsman, Lennart Frandsen, reports on an interesting survey of Faroese gaols and detention centres based on the inspections that the Danish Ombudsman has undertaken in the Faroe Islands. The Danish Ombudsman rather than the Faroese Ombudsman has jurisdiction as police and courts are still common policy areas under the Home Rule Compact and are administered by Danish authorities but often with Faroese staff. Interestingly, the enabling acts that the Ombudsman relies on in the Faroes are older versions of the present Danish laws. The first part of the article is on inspections of prisons and detentions in Denmark and the wider Realm. The second part is on the Faroes. The inspections occasioned a number of recommendations regarding the design and equipment of Faroese gaols with particular emphasis on work, education, and leisure activities for the inmates, and some reprimands regarding the legal administration. Overall, the conclusion was that through cooperation and dialogue the Ombudsman and the concerned authorities can improve the conditions of detainees and convicts.

Indledning

I august 2001 foretog jeg sammen med to medarbejdere for Folketingets Ombudsmand som led i ombudsmandens almindelige forpligtelse til at undersøge bestemte offentlige institutioner inspektioner af Arresthuset i Tórshavn og af de detentioner der findes på Færøerne. Hvad er grundlaget for sådanne inspektioner, hvordan blev de gennemført, og hvad kom der ud af inspektionerne? Det belyses i denne artikel der imidlertid også beskæftiger sig med Folketingets Ombudsmand i almindelighed og inspektionsvirksomheden.

Folketingets Ombudsmand

Ved grundlovsrevisionen i 1953 blev den danske ombudsmandsinstitution indført. Grundloven af 5. juni 1953 indeholder i § 55 følgende bestemmelse:

¹ Afdelings- og inspektionschef Folketingets Ombudsmand

„Ved lov bestemmes, at Folketinget vælger en eller to personer, der ikke er medlemmer af Folketinget, til at have indseende med statens civile og militære forvaltning“.

Bestemmelsen blev udmøntet ved en lov i 1954 om Folketingets Ombudsmand. I marts måned 1955 blev den første ombudsmand udpeget. Den 1. april 1955 påbegyndte professor, dr. jur., Stefan Horwitz sin virksomhed som ombudsmand. Embedet har således fungeret i godt 50 år.

Færøerne fik Lagtingets Ombudsmand i 2001. Sverige fik en ombudsmand allerede i 1809. Finland fik en ombudsmand i 1919. Norge fik en ombudsmand i 1962. Island fik en ombudsmand i 1992. Grønland fik en ombudsmand i 1995. Der findes mere end 100 ombudsmænd i verden.

Den overvejende del af Folketingets Ombudsmands virksomhed består i at behandle klager fra borgerne over den offentlige forvaltning. Der er omkring 4.000 klager til ombudsmanden om året. Ombudsmanden kan imidlertid selv rejse sager på tre andre måder: Ombudsmanden kan af egen drift rejse sager. I 2004 blev der afsluttet 125 sager af denne karakter. En meget stor del af disse sager – 66 – angik selvmordsforsøg eller selvmord i kriminalforsorgens institutioner. Ombudsmanden kan også iværksætte et såkaldt egen-drift projekt hvor et antal sager fra en bestemt myndighed rekvireres og gennemgås navnlig ud fra en forvaltningsretlig synsvinkel. I 2004 blev der iværksat 1 sådant projekt. Det sædvanlige er at der iværksættes 2 sådanne projekter om året. Endelig kan ombudsmanden foretage inspektioner af offentlige institutioner og andre forvaltningsenheder. Der blev i 2004 foretaget 27 inspektioner. I 2005 blev der foretaget 32 inspektioner. I 2006 foretages der 37 inspektioner.

Inspektioner

Inspektioner har været en del af Folketingets Ombudsmands virksomhed fra embedets start i 1955. Det retlige grundlag var tidligere ikke en speciel hjemmel i ombudsmandsloven men § 3, stk. 3, i en særlig instruks som Folketinget havde udstedt om ombudsmandens virksomhed. Og på grund af at Folketingets Ombudsmand tidligere alene var kompetent over for statslige myndigheder var det alene statslige institutioner der kunne inspiceres.

Valget af de steder der blev inspiceret, var begrundet med at Folketingets Ombudsmand har en særlig forpligtelse til at være opmærksom på de forhold som personer, der er anbragt et bestemt sted mere eller mindre mod deres vilje, bydes. Der var således navnlig tale om inspektioner af fængsler, arresthuse, psykiatriske hospitaler, særforsorgsinstitutioner, militære tjenestesteder og lignende.

Da de psykiatriske hospitaler (statshospitalerne) i 1975 blev lagt ind under amtskommunerne, mistede ombudsmanden således kompetencen til at inspicere psykiatriske hospitaler. Det samme var tilfældet da særforsoegen i 1980 blev lagt ind under amtskommunerne.

Man kan sige at det var betænkeligt og vel utilsigtet fra Folketingets side at Folketingets Ombudsmand således mistede muligheden for at inspicere disse steder der var en del af kerneområdet for ombudsmandens virksomhed. Problemet blev løst ved at ombudsmanden foretog et antal „invitations-inspektioner“ af amtskommunale institutioner. Ombudsmanden inviterede så at sige sig selv, og amtskommunen var indforstået med at der blev foretaget en fuld inspektion med efterfølgende rapportudarbejdelse.

I tiden fra den 1. april 1955 til den 1. januar 1997 da den nugældende ombudsmandslov trådte i kraft blev der gennemført i alt 168 inspektioner dvs. ca. 4 om året. De fordelte sig således:

Fængsler	37
Arresthuse	47
Detentioner	2
Psykiatriske hospitaler	17
Sociale institutioner	14
Militære tjenestesteder	46

Siden ikrafttrædelsen den 1. januar 1997 af den nugældende ombudsmandslov og til nu er der gennemført 243 inspektioner. Inspektionsvirksomheden er således blevet væsentligt udvidet i forhold til tidligere. Der gennemføres nu ca. 25 inspektioner om året. Målet for inspektionerne er de samme som tidligere, men i forhold til tidligere er der nu nogle mere præcise forudsætninger for Folketingets Ombudsmands inspektionsvirksomhed som er tilkendegivet af Folketinget.

I forarbejderne til ombudsmandsloven er det forudsat at Folketingets Ombudsmand foretager systematiske inspektioner af fængsler.

Den tidligere gældende bestemmelse i retsplejelovens § 779 hvorefter amtsrådene havde en tilsynsforpligtelse i forhold til varetægtsarrestanter er ophævet, og det er herved forudsat at Folketingets Ombudsmand foretager systematiske inspektioner af arresthuse.

Det er ligeledes i forarbejderne til ombudsmandsloven forudsat at der sker inspektion af *psykiatriske hospitaler*.

Endelig er det i forarbejderne til ombudsmandsloven forudsat at der sker inspektioner af *sociale bosteder*.

Et beslutningsforslag som Folketinget vedtog den 2. april 1993 om ligestilling og ligebehandling af handicappede, indeholder også en anmodning om at Folketingets Ombudsmand følger udviklingen på området. Dette sker bl.a. ved at der foretages inspektioner af (navnlig) *handicaptilgængelighed* i offentlige bygninger mv.

Folketinget vedtog den 14. maj 2004 beslutningsforslag nr. B 129, forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af den valgfrie protokol til FN-konvention om tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. I protokollen (kapitel IV) er det forudsat at de deltagende stater skal have et uafhængigt nationalt organ til forebyggelse af tortur. Dette organ skal bl.a. have kompetence til regelmæssigt at undersøge behandlingen af frihedsberøvede personer på tilbageholdelsesstedet. Ved vedtagelsen af beslutningsforslaget er det af Folketinget lagt til grund at Folketingets Ombudsmand ved sin inspektionsvirksomhed opfylder protokollens bestemmelser om et uafhængigt nationalt organ.

Folketingets Ombudsmands inspektionsvirksomhed omfatter således først og fremmest disse særlige områder. Selv om næsten alle institutioner under Direktoratet for Kriminalforsorgen nu er inspiceret efter den 1. januar 1997, vil ombudsmanden derfor fortsat skulle inspicere disse institutioner – nu i form af geninspektioner.

Inspektionerne har fra den 1. januar 1997 til nu fordelt sig således:

Fængsler	25
Pensioner	8
Arresthuse	51
Sikrede institutioner/ varetægtssurrogater	8
Psykiatriske hospitaler	24
Detentioner	69
Venterum	30
Sociale bosteder	13
Ligebehandling af handicappede	10
Andet	5 (heraf 4 af kommuner)
I alt	243

Man vil se at der i de senere år ikke er gennemført inspektioner af militære tjenestesteder. Dette har sammenhæng med at den militære værnepligt ikke har det samme indhold som for 20-30 år siden.

Tilrettelæggelsen og gennemførelsen af inspektioner

Folketingets Ombudsmands Inspektionsafdeling planlægger for et år ad gangen de inspektioner der skal gennemføres.

En inspektion varsles over for den pågældende institution 4-6 uger før den finder sted. I særlige tilfælde kan en inspektion finde sted uvarslet.

Institutionen bliver orienteret om baggrunden for inspektionen der typisk er et led i den systematiske inspektionsvirksomhed som der er redegjort for ovenfor. Der forelægges et udkast til program for inspektionen, og institutionen anmodes om at indsende forskelligt materiale om institutionen til inspektionsafdelingen. Institutionen modtager også opslag til de indsatte, beboerne eller patienterne om muligheden for under inspektionen at tale med medarbejdere fra inspektionsafdelingen om ens egne forhold.

Inspektionen gennemføres som hovedregel af inspektionschefen og 2-3 medarbejdere.

Inspektionens forløb er naturligvis afhængigt af hvad det er for en institution der inspiceres. En typisk inspektion angår imidlertid følgende tre hovedpunkter:

- Gennemgang af de fysiske forhold, dvs. de enkeltes værelser (celler), fællesområder, værksteder, undervisningslokaler, fritidslokaler, udendørsarealer mv. Her undersøges bl.a. standard og vedligeholdelsesstand også af inventar mv.

- Afklaring af en række (standard)spørgsmål som institutionen på forhånd er blevet gjort bekendt med (en tjekliste). Der er f.eks. tale om forholdene i institutionen med hensyn til arbejde, fritid, undervisning, fællesskab, men også mere specielle forhold vedrørende netop denne type af institution.

- En retlig undersøgelse - ved inspektionens start anmodes institutionen om at udlevere rapportmateriale for en bestemt periode der ligger forud for varslet om inspektionen. Der kan f.eks. være tale om rapporter om magtanvendelse, sikringscelleanbringelse, observationscelleanbringelse, disciplinære forhold og andet. Rapportmaterialet modtages samme dag til nærmere gennemgang.

Under inspektionen er der ud over samtale med de der har anmodet om det, møder

med institutionens ledelse, institutionens samarbejdsudvalg og repræsentanter for de indsatte, beboerne eller patienterne om generelle spørgsmål.

Selve inspektionen - der kan strække sig over en eller to dage - afsluttes med en samtale med ledelsen hvor de spørgsmål som samtalerne med repræsentanterne og de enkelte har rejst, søges nærmere belyst og måske afklaret straks. Derudover gives der en foreløbig vurdering af nogle af de hovedspørgsmål som inspektionen har rejst.

De der har haft en samtale, og repræsentanterne for de indsatte mfl. modtager kort tid efter inspektionen svar på de spørgsmål som de har rejst. Nogle spørgsmål indgår i arbejdet med udarbejdelsen af inspektionsrapporten.

Efter inspektionen udarbejdes der først en foreløbig rapport om inspektionen som sendes til institutionen og en eventuel overordnet myndighed til eventuelle bemærkninger vedrørende de faktiske forhold, som er beskrevet i rapporten. Herefter udarbejdes der en endelig rapport som offentliggøres, og som også sendes til de indsatte, beboerne eller patienterne. Rapporten vil typisk indeholde et antal kritikker og henstillinger om at nogle forhold bliver ordnet samt nogle spørgsmål.

Inspektioner af handicaptilgængelighed mv. til offentlige bygninger har et noget andet forløb. I disse inspektioner medvirker en kørestolsbruger således at de reelle problemer med bl.a. den fysiske tilgængelighed kan afdækkes.

Folketingets Ombudsmand følger systematisk med i henstillingerne bliver efterlevet, bl.a. ved udarbejdelsen af opfølgingsrapporter.

Folketingets Retsudvalg orienteres løbende om inspektionsrapporterne. Inspektionens rapporter kan ses på Folketingets Ombudsmands hjemmeside www.ombudsmanden.dk.

Det retlige grundlag for Folketingets Ombudsmands virksomhed på Færøerne

Lov nr. 473 af 12. juni 1996 om Folketingets Ombudsmand som ændret ved lov nr. 556 af 24. juni 2005 er ikke sat i kraft for Færøerne. Efter lovens § 33 kan den ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne. Indtil en kongelig anordning er udstedt og kundgjort både i Lovtidende efter lovtidendeloven og i Kunngerðablaðið efter lov nr. 735 af 6. december 1989 om kundgørelse af love, anordninger og bekendtgørelser på Færøerne, gælder den gamle ombudsmandslov for Færøerne. Til denne lov knytter sig den omtalte instruks for Folketingets

Ombudsmand, jf. bekendtgørelse nr. 48 af 9. februar 1962, der således også fortsat gælder for Færøerne.

For Færøerne gælder således lovbekendtgørelse nr. 342 af 1. december 1961 om Folketingets Ombudsmand. Efter loven omfatter ombudsmandens virksomhed (bl. a.) den statslige forvaltning (§ 1, stk. 1). Det gælder også færøske anliggender der er undergivet statslige forvaltningsmuligheder (rigsmyndigheder). Efter § 3, stk. 2, i instruksen for Folketingets Ombudsmand er ombudsmanden berettiget til at egen drift at undersøge enhver virksomhed der hører under hans embedsomsråde. Ombudsmanden har som nævnt efter denne bestemmelse (også tidligere) foretaget inspektioner af fængsler og arresthuse mv. i Danmark.

Inspektioner på Færøerne

Folketingets Ombudsmand har – som nævnt – alene kompetence til at foretage inspektioner af danske offentlige statslige myndigheder. Politiet og kriminalforsorgen på Færøerne er danske offentlige statslige myndigheder. Den 10. august 2001 foretog jeg sammen med to medarbejdere på Folketingets Ombudsmands vegne inspektion af Arresthuset i Tórshavn, og i dagene den 9., 10. 11. og 13. august 2001 foretog jeg inspektion af politivagten i Lufthavnen på Vágør, detentionen i Midvåg, detentionen i Tórshavn, detentionen i Sand, detentionen i Tverå, detentionen i Klaksvík og detentionen i Runavík.

Endelig inspektionsrapport om inspektionen af Arresthuset i Tórshavn er udsendt den 19. marts 2002 og efterfulgt af opfølgingsrapporter af 8. august 2002, 14. oktober 2002 og 28. august 2003 og brev af 24. juni 2005.

Endelig inspektionsrapport om inspektion af detentionerne på Færøerne er udsendt den 9. april 2002 og efterfulgt af opfølgingsrapport af 15. januar 2003.

Arresthuset i Tórshavn

Gennemgangen af lokalerne i arresthuset gav på enkelte punkter anledning til nogle bemærkninger bl.a. om møblement, strømforbindelse til cellekald, renovering af baderum, udskiftning af gardiner, udskiftning af madrasser og møblement, maling af celler, luftcirkulation, indretningen af besøgsrummet, tilgængelighed af kondomer og lagner, indretning af fritidsfaciliteter, eventuel flytning af biblioteket og renovering af toilet.

Arresthusets biblioteksordning blev undersøgt nærmere. Der var dels tale om den vejledning om biblioteksordningen der blev givet til de indsatte, dels spørgsmålet om anskaffelse af bogkatalog.

Det kunne konstateres at der ikke var noget værksted i arresthuset hvor de indsatte kunne beskæftiges. Det blev oplyst at der var planer om at overdække en del af den eksisterende gård og indrette arbejdspladser for fire indsatte. Folketingets Ombudsmand anmodede om at blive orienteret nærmere om projektet.

Gårdtursområdet måtte karakteriseres som meget trist og utidssvarende. Der var planer om nyindretning og Folketingets Ombudsmand bad om at blive holdt løbende underrettet om realiseringer af planerne.

Under en inspektion beskæftiger Folketingets Ombudsmand sig som nævnt bl.a. med de indsattes mulighed for arbejde, fritid og undervisning.

På tidspunktet for inspektionen måtte det konstateres at det eneste arbejde der kunne tilbydes de indsatte var montering af fiskekroge og at dette arbejde blev udført på de enkelte celler dvs. uden arbejdsfællesskab. Herudover var der almindeligt gangmandsarbejde. Det arbejde som arresthuset kunne tilbyde de indsatte kunne ikke karakteriseres som varieret. Da der imidlertid var planer om at etablere værkstedsfaciliteter hvori der kunne tilbydes andet arbejde end montering af fiskekroge blev der ikke foretaget videre vedrørende dette spørgsmål.

Fritidstilbuddene der er åbne fra kl. 17.30 til kl. 21.30 og som bl.a. er adgang til kondilokale med vægttræningsudstyr, kondicykel og ribbe, billard på gangen og bordtennis og dart samt bobspil og bibliotek gav ikke anledning til bemærkninger. Heller ikke fritidstilbuddene uden for arresthuset bl.a. til sport ude i byen en gang om ugen gav anledning til bemærkninger.

Det måtte konstateres at der i arresthuset ikke har været tilbud om undervisning. Der blev allerede under inspektionen givet udtryk for den opfattelse at der burde være egentlige undervisningstilbud til de indsatte i arresthuset, og Direktoratet for Kriminalforsorgen blev anmodet om en udtalelse herom.

Adgangen til lægejournaler for personalet og anbringelse af renevæsker gav anledning til nogle bemærkninger.

Arresthuset blev anmodet om at komme med oplysninger om en plan for indførelse af selvforplejning.

Det forhold at arresthuset havde henstillet til de indsatte at alle varer som blev medbragt af indsatte der havde været på udgang blev købt hos en bestemt købmand, gav anledning til spørgsmål bl.a. om hjemlen herfor.

Også adgangen – bl.a. for afsonere – til at telefonere gav anledning til bemærkninger. Fastsættelsen af regler for talsmandsarbejdet gav anledning til spørgsmål.

Som tidligere nævnt foreligger der 3 opfølgingsrapporter vedrørende inspektionen af Arresthuset i Tórshavn (af 8. august 2002, af 14. oktober 2002 og af 28. august 2003).

I de 3 opfølgingsrapporter og i brev af 24. juni 2005 er det på baggrund af henstillinger mv. i den endelige rapport konstateret og taget til efterretning,

at cellekald også til en ombygget celle var blevet etableret,

at luftcirkulation i cellerne blev undersøgt, og at det blev konstateret at den fungerede tilfredsstillende,

at der skete nogle forbedringer på toiletterne,

at der i besøgsrummet var blevet malet og der i øvrigt blev skabt hyggeligere rammer, samt at der blev ophængt et skab med kondomer, lagner og håndklæder,

at der gennemføres nye fritidsfaciliteter der bl.a. omfatter et nyt gårdtursareal med delvis overdækning og med bord og bæk samt mulighed for boldspil, et nyt værksted på ca. 37 m² med adgang til toilet og med udsugning; værkstedet agtes anvendt således at samtlige indsatte beskæftiges der, et nyt kondirum, et lægerum der indrettes i et tidligere depotrum.

at der var blevet udmeldt en særbevilling til køb af udstyr til kondirummet,

at der – som noget nyt – blev tildelt arresthuset tre timers undervisning om dagen,

at der sigtes mod at indføre selvforplejning i et vist omfang,

at der blev fastsat lokale regler om kontakt med omverden, herunder besøg og telefonsamtaler,

at der blev udfærdiget lokale regler om talsmandsordning, og

at der blev udfærdiget lokale regler om udlevering af el-artikler til de indsatte.

Manglende gennemgang af rapportmateriale fra arresthuset

Som omtalt ovenfor bliver der normalt ved starten af en inspektion afleveret en skriftlig anmodning om udlån af rapportmateriale til gennemgang. Ved denne inspektion blev det imidlertid besluttet at vente med en anmodning herom indtil der var kommet nærmere oplysninger om hvilke sager arresthuset havde, og hvilke regler arresthuset anvendte efter 1. juli 2001 da straffuldbyrdelsesloven (lov nr. 432 af 31. maj 2000) trådte i kraft. Denne lov var ikke (og er fortsat ikke) sat i kraft for Færøerne. Arresthuset i Tórshavn oplyste at arresthuset har meget få rapporter, herunder vedrørende disciplinærsager som der ikke havde været nogen af efter den 1. juli 2001, og at der kun var meget få udgangssager. Arresthuset oplyste endvidere at arresthuset i videst muligt omfang anvender samme regler som i Danmark, dvs. også straffuldbyrdelsesloven og de regler der er udstedt i medfør heraf, uanset at denne lov ikke er sat i kraft for Færøerne. Det var således ikke hensigtsmæssigt at gennemgå sager fra før 1. juli 2001, idet en sådan gennemgang ville skulle ske på grundlag af regler der (normalt) ikke længere anvendes, og en gennemgang på grundlag af de nye regler i straffuldbyrdelsesloven kun ville komme til at omfatte meget få sager. Der blev af den grund ikke gennemgået sager ved denne inspektion. Om de få rapporter der forelå oplyste arrestforvareren i øvrigt under inspektionen at der ikke er tale om at arresthuset løser problemerne på en anden måde, men at de indsatte normalt er fredelige. De fleste har bolig og arbejde mv. og ønsker blot at få afsoningen overstået uden problemer.

Detentioner

Der er detentioner i Lufthavnen på Vágår (politivagten), Midvåg, Sand, Tórshavn, Tverå, Klaksvík og Runavík. Alle detentioner blev inspiceret.

Politivagten i Lufthavnen på Vágår

Der er nærmest tale om et venterum og lokalet er ikke godkendt til anbringelse af berusere. Det anvendes kun til berusere i akutte situationer og kun indtil der kan ske overflytning til et egentlig detentionslokale.

Lokalet blev gennemgået under inspektionen, og det blev konstateret at der er stengulv med afløb. Det er alene „møbleret“ med en madras og tæpper. Lokalet fremtrådte pænt og velholdt. Kameraovervågningen og den akustiske overvågning blev undersøgt og virkede. Der var ingen fremspring og lignende der kunne udgøre en fare for indsatte som ønsker at beskadige sig selv.

Det blev udtalt at lokalet ikke gav anledning til bemærkninger.

Midvåg

Det blev konstateret at der i 2000 havde været 38 detentionsanbragte og i 2001 indtil inspektionstidspunktet 12. Lokalet anvendes også til venterum. Detentionen var „møbleret“ med madras og tæppe. Bortset fra noget afskallet maling fremtrådte lokalet i en rimelig vedligeholdelsesmæssig stand og var pænt rengjort. Den visuelle og akustiske overvågning blev afprøvet og virkede. Der var ingen fremspring eller lignende som kan udgøre en fare for indsatte som ønsker at beskadige sig selv.

Lokalet gav ikke anledning til bemærkninger bortset fra at det blev anført at stationslederen skulle være opmærksom på at indsigtsglasset – som var ridset – ikke længere på betryggen-de vis kunne anvendes til overvågning.

Glasset blev herefter udskiftet, og i opfølgingsrapport af 15. januar 2003 blev dette taget til efterretning.

Sand

Inspektionen af detentionen i Sand var på flere måder bemærkelsesværdig. Afsnittet om detentionen i Sand i den endelige rapport gengives derfor også i sin helhed:

””””

Lokalet blev besigtiget den 9. august 2001.

Detentionslokalet er placeret i stueetagen i den samme bygning som lokalpolitistationen der ligger i udkanten af Sand. Bygningen er opført i 1963-64 og rummer desuden (på 1. sal) den lokale stationsleders embedsbolig. Det blev oplyst at detentionslokalet stort set aldrig anvendes. Politiet sørger så vidt muligt for at køre berusede personer hjem til deres privatadresse i stedet for at anbringe dem i detentionen. Det blev desuden oplyst at detentionslokalet i en længere periode har været anvendt til opmagasinering af stationslederens møbler. Kort forinden inspektionen var detentionslokalet dog blevet ryddet, og detentionslokalet havde været i brug den 27. juli 2001. Seneste anbringelse før denne ligger efter det oplyste langt tilbage i tiden.

Jeg har for så vidt ikke grundlag for at antage at den manglende anvendelse af detentionslokalet har sammenhæng med lokalets brug som depot, men det kan efter min opfattelse ikke udelukkes at det i en konkret situation kan påvirke politiets vurdering af om en beruset person skal køres hjem eller anbringes i detentionen, at lokalet ikke er tilgængeligt. Jeg henstiller at lokalet for fremtiden holdes fri for opmagasinerede effekter således at det til enhver tid kan anvendes til sit egentlige formål.

Ved siden af detentionslokalet er et toilet.

Detentionslokalet består af et aflangt lokale med stengulv. Visse steder er der mindre revner i murværket i gulvhøjde. Der er afløb i gulvet med en rist som viser tegn på begyndende tæring af rust. Lokalet er i øvrigt i pæn stand.

Over for døren ligger en madras med tæpper på en forhøjning i stengulvet. Forhøjningen, som ikke dækkes helt af madrassen, er ca. 20 cm høj og har skarpe kanter og et skarpt hjørne.

Jeg udtalte allerede under inspektionen kritik af den nævnte forhøjning som kan udgøre en sikkerhedsrisiko i forbindelse med detentionsanbragtes eventuelle fald eller lignende. Jeg henstillede at forholdene blev bragt i orden. Jeg oplyste den 10. august 2001 landfogeden om mine konstateringer.

Jeg beder landfogeden om at oplyse hvad min henstilling har givet anledning til.

Der er et indkigshul i døren til lokalet. Indkigshullet er forsynet med en glasplade.

Detentionslokalet har et højt trefagsvindue ud mod vejen. Der er ikke umiddelbart indkig gennem vinduet. Vinduet har tremmer.

Der er en pære bag en glaskuppel i loftet. Glaskuplen er dækket af kraftige stålbjøjer som følger kuplens form i en afstand af 1-2 cm fra kuplen.

Jeg udtalte allerede under inspektionen kritik af de nævnte stålbjøjer som kan anvendes til fæstning af snore eller lignende ved hængningsforsøg. Jeg henstillede at forholdene blev bragt i orden så hurtigt som muligt således at de ikke udgør nogen sikkerhedsrisiko for selvmordstruede detentionsanbragte. Det blev oplyst at den lokale politistation flere gange har gjort landfogeden opmærksom på problemet.

Jeg oplyste den 10. august 2001 landfogeden om mine konstateringer. Jeg beder landfogeden om underretning om hvad min henstilling har givet anledning til.

Loftet i detentionslokalets ene ende er delvist forsænket ca. 5-10 cm. Loftspladen i den forsænkede del af loftet, som umiddelbart kan nås

stående på den forhøjede del af gulvet, ligger løst og kan skubbes opad hvorved det er muligt at sætte en snor eller lignende i klemme.

Jeg udtalte allerede under inspektionen kritik af den løse loftsplade som kan anvendes til fæstning af snore eller lignende til brug ved hængningsforsøg. Jeg henstillede at forholdene blev bragt i orden så hurtigt som muligt således at de ikke udgør nogen sikkerhedsrisiko. Jeg oplyste den 10. august 2001 landfogeden om mine konstateringer.

I det jeg tillige henviser til mine bemærkninger nedenfor under pkt. 1.4., beder jeg landfogeden om at oplyse hvad min henstilling har givet anledning til.

Detentionslokalet har ikke kameraovervågning eller akustisk overvågning, men er forsynet med en klokke som detentionsanbragte kan anvende til at påkalde personale. Klokkerne ringer på 1. sal hvor stationslederen som nævnt har bolig, men kan også høres i politiets kontorer i stueetagen. Klokkerne blev afprøvet under inspektionen, og de fungerede. Det blev imidlertid oplyst at klokken normalt ikke fungerer.

Jeg henstiller til landfogeden at kaldesystemet gennemgås og eventuelle fejl udbedres. Jeg beder landfogeden om underretning om hvad min henstilling giver anledning til.

....

I opfølgingsrapporten af 15. januar 2003 er anført:

....

Landfogeden har oplyst følgende herom:

’Det er efterfølgende – i forhold til ombudsmandens skrivelse af 9. april 2002 – oplyst, at de opmagasinerede møbler var udskiftet kontorinventar, som var anbragt i detentionslokalet i en kort periode. Som anført i rapporten blev detentionslokalet ryddet inden inspektionen.

Befolkning på Sandø var pr. 31. december 2000 1.450. Detentionsklientellet er således meget begrænset. Hertil kommer politiets indgående kendskab til befolkningen.’

Oplysningen om at møblerne kun havde været opmagasineret i en kort periode

stemmer ikke overens med de oplysninger som jeg fik af stationslederen under inspektionen. Udstrækningen af opmagasineringsperioden var imidlertid ikke af betydning for min henstilling, og da der i hvert fald fra tidspunktet for inspektionen ikke længere stod opmagasinerede møbler i detentionslokalet, foretager jeg ikke yderligere vedrørende dette spørgsmål.

...“

Der skete afslibning af forhøjningens kanter og det skarpe hjørne. Dette blev taget til efterretning i opfølgingsrapporten. Landfogeden oplyste at de kraftige stålbøjler i loftet var fjernet. Dette blev taget til efterretning i opfølgingsrapporten.

Den løse loftsplade var blevet fastgjort. Dette blev taget til efterretning i opfølgingsrapporten.

Endelig oplyste landfogeden at kaldesystemet var blevet gennemgået af en elektriker, og at en konstateret fejl var blevet udbedret. Dette blev taget til efterretning i opfølgingsrapporten.

Tórshavn

Der er fire detentionslokaler på politistationen. På tidspunktet for inspektionen var der helt nymalet i lokalerne. Der var pænt og rent overalt. I et lokale var der meget varmt, og dette blev bemærket i den endelige rapport. Der var tilsyneladende løse loftsplader i lokalerne, og landfogeden blev bedt om at undersøge dette nærmere. Glassene i indkigshullerne var ridsede og gav anledning til bemærkninger.

Den visuelle og akustiske overvågning virkede først efter nogle forsøg. Landfogeden blev bedt om at undersøge dette nærmere.

I opfølgingsrapporten af 15. januar 2003 blev det taget til efterretning at en defekt termostat var blevet udskiftet, at loftpladerne ikke lå løst, at glassene i indkigshullerne var blevet udskiftet, og at overvågningssystemerne var blevet gennemtestet og at de havde vist sig at virke.

Tverå

Der er to detentionslokaler i den samme bygning som politistationen. De ligger på 1. sal. I 2001 havde lokalerne kun været anvendt to gange. Op til detentionslokalerne

på 1. sal fører en trappe med 19 trin. Personalet mente at den uhensigtsmæssige placering af detentionslokalerne var til stort besvær.

Det blev i den endelige rapport konstateret at placeringen på 1. sal var uheldig henset til berusede personers reducerede motoriske evner. Da der var tale om en nyopført bygning (1995) var der dog ikke grundlag for at foretage videre.

I detentionslokalerne – der var „møbleret“ med madras og tæpper – var vinduesramme udført med hængsler som var placeret øverst på vinduerne. Hængslerne ragede 3-4 cm ud fra vindueskarmen.

Under inspektionen blev det udtalt at hængslerne kunne anvendes til fæstning af snore eller lignende i forbindelse med hængningsforsøg, og det blev henstillet at forholdene blev bragt i orden så hurtigt som muligt så de ikke udgjorde en sikkerhedsrisiko for selvmordstruede detentionsanbragte.

Den visuelle og akustiske overvågning blev afprøvet og virkede.

Landfogeden oplyste i brev af 28. maj 2002 at Rigspolitiet var bekendt med bemærkningerne om hængslerne, og at der i uge 25 ville blive taget stilling til hvordan forholdene kunne bringes i orden.

I opfølgingsrapport af 15. januar 2003 er det anført at det blev lagt til grund at forholdene var bragt i orden.

Klaksvik

Der er to detentionslokaler. Lokalerne er placeret i stueetagen. Lokalerne fremstod pæne og i god rengøringsmæssig stand.

Lokalerne har stengulv med afløb. Der er „møbleret“ med madras og tæppe. Den visuelle og akustiske overvågning blev afprøvet og virkede.

I den endelige rapport blev der gjort bemærkning om at glasset i indkigshullerne var ridsede. Det måtte endvidere konstateres at der var en del ridser og mærker på dørene og væggene. Herom hedder det i den endelige rapport:

„...“

Der er desuden en del ridser og mærker på dørene og væggene. Om nogle særligt tydelige ridsemærker blev det oplyst at de var lavet med et gebis at en detentionsanbragt.

Genstande der er egnet til at efterlade ridser og mærker efter slag i vægge og døre – som de der blev observeret under inspektionen – må alt andet lige også være egnet til at forvolde skade på den anbragte selv. Idet jeg går ud fra at personalet i fremtiden ved visitation af personer der skal anbringes i detentionen, vil være mere opmærksom på spørgsmålet om fratagelse af sådanne genstande, foretager jeg mig ikke mere vedrørende spørgsmålet. På baggrund af det oplyste om årsagen til en del af de nævnte ridser bemærker jeg for en god ordens skyld at dette ikke i almindelighed indebærer at detentionsanbragte skal fratages eventuelle gebisser.

....

I lokalerne var der trefagsvinduer med hængsler placeret nederst i vinduet, vinduerne var udført i stål med en kant som delvist gik ind under karmen. Den øverste kant på det midterste vindue i begge lokaler gabte 1-2 cm ud fra karmen.

Allerede under inspektionen blev der gjort opmærksom på at vinduernes konstruktion muliggjorde fæstning af snore eller lignende i forbindelse med hængningsforsøg. Og det blev henstillet at forholdene blev bragt i orden så hurtigt som muligt.

I opfølgingsrapporten af 15. januar 2003 blev det taget til efterretning at glassene i indkigshullerne var udskiftet. Landfogeden anførte at han var opmærksom på at der i fremtiden blev foretaget en tilstrækkelig visitation. Dette blev noteret i opfølgingsrapporten.

Landfogeden oplyste endelig at Rigspolitiet var bekendt med bemærkningerne om hængslerne i vinduesrammerne. I uge 25 ville der blive taget stilling til hvorledes forholdene kunne bringes i orden.

I opfølgingsrapporten af 15. januar 2003 blev det lagt til grund at forholdene var blevet bragt i orden.

Runavík

Der er to detentionslokaler. Lokalerne er placeret i stueetagen i den lokale politistation. De har flisegulv med afløb og var „møbleret“ med madras og tæppe. Lokalerne fremstod pæne. I loftet i det ene detentionslokale hang der dog spindelvæv og andet skidt. Og i afløbet i det ene lokale lå en del cigaretskodder. Det blev oplyst at de anbragte ikke må ryge men at det kan ske under overvågning fx mens de taler med personalet. Glassene til indkigshullerne var meget ridsede.

Personalet oplyste at indkigshullerne ikke anvendes idet man åbner døren. Der var en del ridser på døre og vægge i lokalerne.

Over dørene på den indvendige side var der gitter med en hulstørrelse på ca ½-1 cm. I det ene lokale var 3 af 4 skruer fjernet. Ventilationsinstallationerne kunne muligvis anvendes til hængningsforsøg og således udgøre en sikkerhedsrisiko. Kaldeknapperne virkede ikke. Det visuelle og akustiske overvågningsudstyr blev afprøvet. Det virkede bortset fra at det ikke var muligt for personalet via højttalerne at tale til den anbragte.

I den endelige rapport er der gået ud fra at afløbet var blevet rengjort, henstillet at glassene i indkigshullerne blev udskiftet, gået ud fra at personalet i fremtiden ville være mere opmærksom på at foretage en fuldstændig visitation, gået ud fra at loftet i det ene lokale ville blive frisket op, anmodet om at landfogeden gennemgik gitrene med henblik på at klarlægge om hulstørrelse var sikkerhedsmæssig forsvarlig, henstillet at ventilationsinstallationerne blev undersøgt for om de udgjorde en sikkerhedsrisiko, gået ud fra at kaldeknappen ville blive repareret.

I opfølgingsrapporten af 15. januar 2003 er det herefter taget til efterretning at afløbet var blevet rensat, at glassene i indkigshullerne var blevet udskiftet, at loftet i det ene lokale var blevet rengjort, at kaldeknappen og samtaleanlægget var blevet repareret af en elektriker, at gitrene i ventilationsruderne over dørene var blevet udskiftet med stålplader med 5mm huller, og at ventilationsudtagene var blevet afskærmet med plader.

Gennemgang af rapportmateriale

Under inspektionerne blev landfogeden anmodet om at for hver af detentionerne at udlevere rapporter vedrørende de seneste 15 detentionsanbringelser forud for den 1. juni 2001 da inspektionen blev varslet. Der blev modtaget 4 rapporter fra Midvåg, 11 fra Tórshavn, 1 fra Sand (den tidligere omtalte), 4 fra Tverå, 5 fra Klaksvík og 5 fra Runavík.

Gennemgangen af rapporterne gav anledning til en række kritikker og henstillinger mv. bl.a. vedrørende:

- visitationen af de indsatte,
- bevarelse af optegnelser i forbindelse med detentionsanbringelser,
- indhentning af oplysninger fra kriminalregisteret,
- tilsyn med de anbragte,
- angivelse af tidspunktet for anbringelsen,
- manglende underskrift eller angivelse af initialer for tilsynene, og
- manglende angivelse af tidspunktet for løsladelsen.

For alle forholds vedkommende gav landfogeden givet tilsagn om at rette op på forholdene for fremtiden.

Afslutning

Inspektionerne af Arresthuset i Tórshavn og af detentionerne i byerne illustrerer på en god måde hvad der kommer ud af de enkelte inspektioner som Folketingets Ombudsmand gennemfører over hele landet. Der måtte konstateres en del mangler for de indsatte ved de fysiske forhold, og navnlig for de indsatte i arresthuset måtte det konstateres at der var et ret stort behov for forbedringer af nogle af de centrale forhold som bliver behandlet under en inspektion nemlig – i vid forstand – fællesskabet i fritiden og i arbejdstiden. Det viste sig også at der var et behov for opstramninger og forbedringer af de rent juridiske forhold med udfyldelse af blanketter mv. og efterlevelsen af de gældende regler.

Beskrivelsen af inspektionerne giver forhåbentlig også et indtryk af at myndighederne i høj grad samarbejder med Folketingets Ombudsmand på en meget positiv måde om løsningen af de problemer der bliver påpeget. Det er et gennemgående træk ved alle inspektioner der gennemføres. Der kan være særlig grund til at fremhæve Direktoratet for Kriminalforsorgen for et meget godt samarbejde ved de mange inspektioner der foretages på kriminalforsorgens område. Uden den vilje ville det være vanskeligt at få gennemført nødvendige forbedringer og opretning af fejl som inspektionerne afdækker. Det gælder i høj grad også inspektionerne på Færøerne. Og det gælder også landfogeden.

At det så også var en stor oplevelse at besøge Færøerne (igen) og at vi blev meget vel modtaget overalt falder det uden for denne artikels rammer at beskrive nærmere, men skal dog nævnes. Nævnes skal også at vi i Tverå af politiet fik en meget kyndig undervisning i den særlige udgave af kædedansen som den praktiseres i Sumba. Som omtalt i begyndelsen af artiklen foretages der geninspektioner. Færøerne står højt på ønskelisten, men mange andre inspektioner skal gennemføres før det kan blive aktuelt.